

Štúdia o súčasnom stave poľnohospodárstva na Slovensku a podporných vzdelávacích programov so zameraním na ekologické poľnohospodárstvo.

Dôvodov na presadzovanie ekologického poľnohospodárstva je veľa - od produkcie zdravých potravín cez vyššiu zamestnanosť až po šetrný prístup ku krajine, životnému prostrediu, prírode a chovaným zvieratám. Veľké škody v prírode vznikli v dôsledku pôsobenia poľnohospodárskej činnosti, ktorá je už dlhodobo vystavená veľkému tlaku dikťátu konkurencieschopnosti. Poľnohospodári totižto doteraz ani veľmi nemali inú alternatívu voči sústavnému znižovaniu cien poľnohospodárskych komodít. Jedinou šancou pre nich bolo udržanie príjmov na takej úrovni, ktorá im zabezpečovala porovnateľnosť s ostatnými podnikateľskými aktivitami. Za stav, ktorý je dnes v oblasti životného prostredia v širších medzinárodných, ale aj v našich domácich súvislostiach je prakticky zodpovedná spoločnosť ako celok.

Princípy ekologického systému hospodárenia sú deklarované v základnom dokumente IFOAM:

- produkovať potraviny s vysokou nutričnou hodnotou a v dostatočnom množstve,
- hospodárne využívať prírodné zdroje, aby sa vylúčili negatívne vplyvy na životné prostredie,
- zachovať prirodzenú úrodnosť pôdy,
- zabezpečiť maximálnu recykláciu živín a energie integráciou urbanizovaných plôch, agroekosystémov a prírodných ekosystémov,
- využívať pestovateľské metódy v súlade s prírodou, ktorá je druhovo bohatá, s vysokou genetickou variabilitou v rámci druhu,
- vytvoriť systémy živočíšnej výroby prispôbené prirodzeným chovom hospodárskych zvierat a prirodzeným životným potrebám,
- zabezpečiť farmárom zodpovedajúce sociálne a ekonomické podmienky, vytvoriť dobrý vzťah medzi poľnohospodárom a konzumentom

Ekologické poľnohospodárstvo nie je na Slovensku dostatočne rozvinuté.

V roku 2004 bolo registrovaných 131 podnikov so spoločnou rozlohou 65 400 hektárov, čo je približne

2,6% z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy na Slovensku.

Pre porovnanie majú napr. v Českej republike ekologické poľnohospodárstvo rozvinuté na viac ako 6% a Rakúsku viac ako 10% rozlohy poľnohospodárskej pôdy.

Od roku 1950 spotreba vlastných výrobkov postupne klesala, znížila sa aj naturálna nevýrobná spotreba a na druhej strane narástla trhová produkcia. Uvedený vývoj sa ustálil v rokoch 1975 – 1978 a trvá až po súčasnosť. Trhová produkcia v štruktúre poľnohospodárskej produkcie predstavovala okolo 45 %, v roku 1978 sa tento podiel zvýšil až na viac ako 75 %. Samozásobovanie v roku 1950 sa na hrubej poľnohospodárskej produkcii podieľalo 22,46 %, v roku 1978 pokleslo na necelých 6 %.

Vo vývoji poľnohospodárskej produkcie môžeme rozlíšiť dve základné obdobia:

- prvé trvalo do roku 1990 a bolo charakterizované rastom produkcie, čo vyplývalo z hlavného cieľa poľnohospodárstva – zvýšiť objem produkcie a dosiahnuť sebestačnosť vo výrobe potravín,
- druhé obdobie nasleduje po roku 1990, kedy naturálne množstvá vyrobených produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu poklesli v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Znížili sa aj tržby za poľnohospodárske výrobky, ktoré sú rozhodujúcim finančným zdrojom agropodnikov.

Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie podľa údajov Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva uvádzame v tabuľke.

Tabuľka – Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie v mil. Sk

Ukazovateľ	2000	2001	2002	2003	2004
Hrubá poľnohospodárska produkcia spolu	52 684	57 810	61 243	58 005	59 771
z toho: rastlinná produkcia	20 597	25 597	27 253	27 924	29 214
živočíšna produkcia	32 471	32 213	33 990	30081	30 557

Prameň: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

Hrubá poľnohospodárska produkcia predstavuje okolo 60 mld. Sk, z toho rastlinná produkcia tvorí približne 48-49 %. Z celkovej produkcie vyrobili poľnohospodárske družstvá takmer 65 %. V roku 2002 došlo k nárastu hrubej rastlinnej produkcie s následným nárastom jej podielu na celkovej poľnohospodárskej produkcii.

ZÁKLADY EKONOMIKY AGROODVETVÍ

Poľnohospodárstvo má dve základné odvetvia: rastlinnú a živočíšnu výrobu. V poľnohospodárskych podnikoch sú spravidla zastúpené poľnohospodárske aj nepoľnohospodárske odvetvia. Poľnohospodárske výrobné odvetvia podľa rozsahu a významu môžu byť hlavné, vedľajšie a pomocné. Odvetvia poľnohospodárskej výroby môžeme rozdeliť aj na trhové (ich výrobky sa realizujú) a naturálne (ich výrobky slúžia ako medziprodukt, napr. krmoviny). Uvedené rozdelenie odvetví má význam hlavne pri určovaní **štruktúry poľnohospodárskej výroby**, pod ktorou rozumieme zastúpenie (výrobné zameranie) jednotlivých odvetví v agrosubjekte. V poľnohospodárskom podniku sú výrobné odvetvia vzájomne prepojené a na seba nadväzujú. Medzi odvetviami môžu existovať vzťahy konštantné, konkurenčné, podporné a doplnkové. Každá poľnohospodárska výrobná jednotka má svoju sústavu hospodárenia, ktorá je výslednou skladbou odvetví.

Rastlinná výroba

Rastlinná výroba ako základná časť poľnohospodárstva je tvorená jednotlivými odvetviami. Je limitujúcim činiteľom rozvoja živočíšnej výroby a produkcie potravín vôbec.

Rastlinnú výrobu môžeme rozčleniť:

- podľa skupín plodín (obilniny, okopaniny, krmoviny, atď.),
- podľa jednotlivých plodín (jačmeň, cukrová repa a ďalšie),
- podľa využitia produkcie (pšenica krmná, potravinárska, pre priemyslové spracovanie, osivo).

Celková produkcia rastlinných výrobkov sa odvíja od zberových plôch a hektárových úrod, ktoré kolíšu v jednotlivých rokoch.

Obilniny

Sú kľúčovým odvetvím rastlinnej výroby s najväčším významom vo výžive obyvateľstva. Využitie obilnín je však mnohostranné. Obilniny patria do skupiny plodín so znakmi nižších nákladov na jednotku plochy. Najdôležitejšie postavenie v oseve zaujíma pšenica, jačmeň a kukurica.

S obilninami a komoditami vyrábanými z nich sa živo obchoduje. Obilniny na Slovensku zaberajú 53-58 % z celkovej oševnej plochy, majú dominantný podiel na hrubej a trhovej produkcii a tiež na tržbách poľnohospodárskych podnikov.

Najrozšírenejšou obilninou je pšenica. Na plochách hustosiatych obilnín sa podieľa 50-55 %. Hektárové úrody sa pohybujú okolo 4,5 tony. Úrody sú rozdielne, pretože pšenica sa pestuje v produkčných nížinných oblastiach Slovenska, ale tiež v horských a podhorských regiónoch.

Obilniny sú jedným z odvetví rastlinnej výroby, v ktorom stupeň mechanizácie dosahuje najvyššiu úroveň. To sa odráža aj v nákladovej štruktúre. Priame náklady tvoria okolo 80 % z celkových nákladov. Takmer 40 % celkových nákladov tvoria náklady na osivá, hnojivá a chemické ochranné prostriedky vrátane ostatného nakúpeného materiálu. Vlastné náklady v roku 2002 na 1 ha v SR predstavovali: pšenica 17 480 Sk, jačmeň 15 587 Sk, kukurica 23 2004 Sk. Úroveň vlastných nákladov v roku 2002 prepočítaná na 1 tonu bola nasledovná: pšenica 4 176 Sk, jačmeň 4 000 Sk, kukurica 3 678 Sk. Pretože výška nákladov na jednotku produkcie spolu s rovnou cenových nástrojov rozhoduje o konečnom efekte výroby obilnín, je treba odstrániť neopodstatnené rozdiely v nákladovosti a hľadať rezervy v jej znižovaní.

Veľkosť výnosov obilnín významne ovplyvňuje ich realizačná cena. Potravinárske obilie výrobcovia predávajú za vyššie ceny ako krmné obilie. Najvýhodnejšie sa speňažuje osivo obilnín. Realizačné ceny 1 tony v roku 2002 na Slovensku boli takéto: pšenica potravinárska 4 429 Sk, pšenica priemyselná 3 731, jačmeň sladovnícky 5 089 Sk, jačmeň krmný 3 797 Sk, kukurica priemyselná 3 999 Sk.

A na záver tejto najvýznamnejšej skupiny odvetví rastlinnej výroby poznámka o ich využití v živočíšnej výrobe, lebo z celkového množstva vyrobených zrnín väčšiu časť skrmíme zvieratami. Opodstatnená je otázka, či ich efektívne využívame pri konverzii na živočíšne bielkoviny. V priemere skrmujeme v krmných zmesiach približne 54 % pšeníc, 42-44 % jačmeňa a kukurice, ostatných zrnín 2 až 4 %. Stúpajúce náklady na výrobu živočíšnych produktov môžeme znížiť aj zlepšením konverzie krmív a živín na jednotku produkcie.

Olejniny

Na Slovensku sú olejniny druhou najdôležitejšou trhovou skupinou odvetví rastlinnej výroby. Ich zastúpenie na ornej pôde sa po roku 1990 postupne zvyšovalo. Významná časť produkcie olejnín je určená na export. Hlavnými zástupcami olejnín pestovaných na Slovensku sú repka olejná a slnečnica.

Výsledky ukazujú, že najpriaznivejšie cenové a nákladové relácie dosahujú výrobcovia olejnín pri vysokých úrodách. Z analýz vyplýva, že na dosiahnutie rentability je treba vyrobiť 2,35 t repkového semena z jedného hektára.

Repka olejná je náročnejšia na vklady v porovnaní so slnečnicou. V roku 2002 vlastné náklady na výrobu repky olejnej predstavovali 21 062 Sk na 1 ha a 9 238 Sk na 1 tonu. Intenzifikačné vklady spolu (osivá, hnojivá a agrochemikálie) viažu takmer 45 % vlastných nákladov. Druhou významnou položkou sú náklady spojené so zabezpečovaním technologického procesu a ostatné priame náklady (okolo 35 % z celkových nákladov). Vlastné náklady na výrobu 1 tony slnečnice v roku 2002 činili 8 161 Sk a na 1 ha 17 334 Sk. V roku 2002 sme zaznamenali nasledovné realizačné ceny olejnin: repka olejná 7 807 Sk.t⁻¹, slnečnica 9 350 Sk.t⁻¹.

Medzi ostatnými olejninami významné postavenie má mak, ktorý je v súčasnosti vyhľadávanou komoditou na trhu s potravinami.

Rozvoj výroby olejnin na Slovensku je do značnej miery podmienený cieľavedomým programom vytvárajúcim podmienky na efektívnu spoluprácu spracovateľov s pestovateľmi.

Z dosiahnutej produkcie repky sa na potravinárske účely využije len 50 %, ostatná bude slúžiť na výrobu bionafty a ako komponent do kŕmnych zmesí.

Cukrová repa - cukor

Cukrová repa patrí k našim najdôležitejším technickým plodinám. Ekonomicky efektívne pestovanie tejto plodiny možno zabezpečiť predovšetkým výkonnými odrodami, správnu kultiváciou a ošetrovaním porastov, primeranou výživou a ochranou rastlín, znižovaním zberových strát. Správne vykonaný zber podmieňuje výšku úrody, cukornatosť, kvalitu repy a tým celkovú ekonomiku jej výroby.

Vlastné náklady na jednotku plochy sú pri cukrovej repe až trojnásobne vyššie v porovnaní s hustosiatymi obilninami. V roku 2002 predstavovali 48 620 Sk . ha⁻¹ a 996 Sk . t⁻¹.

Cukrová repa je typickou trhovou plodinou. V roku 2002 výrobcovia speňovali 1 tonu buliev v priemere za 997 Sk. Producenti realizujú cukrovú repu na podklade zmlúv s cukrovarmi, ktoré sa každoročne upresňujú. Pretrvávajúcim problémom slovenského repárstva sú variabilné úrody, tiež nízka cukornatosť a výťažnosť repy.

Na celkovej svetovej produkcii cukru participuje repný cukor asi 30 %, z toho asi 80 % sa vyrobí v Európe. Vo svete sa cukor vyrába predovšetkým z cukrovej trstiny (približne 70 % svetovej produkcie). Pri dosiahnutí európskych parametrov objemu výroby cukru na jeden cukrovar budú postačovať pre domácu spotrebu 2-3 cukrovary.

Zemiaky

Na Slovensku sú zemiaky tradičnou potravinou. Priamo sa ich skonzumuje 90 %, spracúva sa 10 % z produkcie. Z bežných poľných odvetví rastlinnej výroby pestovanie zemiakov je značne nákladné. Oproti obilninám sú vlastné náklady na hektár pri zemiakoch vyššie 6-7 násobne. Intenzívna výroba zemiakov počítá s nákladmi 100 až 120 tisíc korún na hektár, prípadne i viac. Najväčší podiel na celkových nákladoch má spotreba sadby. Podiel nákladov na sadivo dosahuje takmer 30 %. Zemiaky vyžadujú aj pomerne vysoké náklady na hnojivá vlastné i nakúpené, tiež na chemické ochranné prostriedky. Toto odvetvie patrí aj pracovne k najnáročnejším. Vlastné náklady v roku 2002 predstavovali 107 395 Sk.ha⁻¹. Naši producenti zemiakov sa budú musieť v krátkom období priblížiť úrodám bežne dosahovaným v krajinách EÚ. Ceny za 1 tonu v roku 2002 boli takéto: zemiaky skoré 8 064 Sk, zemiaky neskoré konzumné 5 768 Sk a zemiaky priemyselné 2 384 Sk.

Výrobová vertikála zemiakov je zložitá, preto je snaha zúžitkovať zemiaky aj na rôzne hotové výrobky. Pre producentov zemiakov je výhodné budovanie veľkokapacitných skladovacích priestorov s cieľom zvýšenia realizačných cien.

Kŕmne plodiny a krmivá

Krmivá a krmoviny majú význam vo výžive zvierat. Kŕmne plodiny zahrňujú niekoľko skupín. Krmivá rozdeľujeme na objemové, jadrové, kŕmne zmesi a minerálne kŕmne prísady.

Ekonomické hodnotenie krmovín a krmív je veľmi obtiažne, pretože krmivá vlastnej výroby sa spravidla nerealizujú, ale sa spotrebúvajú v agrosúbjektach so živočíšnou výrobou ako medziprodukt.

Ekonomika výroby objemových krmovín je v značnej miere určená úrovňou ich plošnej intenzity, teda produkciou sušiny z hektára, koncentráciou a stráviteľnosťou živín ako aj ich plynulým skrmovaním v čerstvom stave počas vegetácie. Analýza výrobných nákladov na kŕmnu jednotku ukazuje, že zvyšovaním živín z jednotky plochy klesajú ich náklady a tým aj vlastné náklady na jednotku živočíšnych produktov.

Pri hodnotení jednotlivých typov kŕmenia sa ukazuje, že aj pri súčasnej koncentrácii hovädzieho dobytku je najlacnejšie kŕmenie čerstvým krmom vo forme paše alebo zeleného krmiva. Rozsah konzervovaného krmiva v poľnohospodárskom podniku má byť taký, aby v prvom rade zabezpečil potrebu zimnej kŕmnej dávky.

V poľnohospodárskych podnikoch je nutné analyzovať situáciu v kŕmvinovej základni a urobiť potrebné zmeny a zásahy do štruktúry a systému pestovania i zastúpenia jednotlivých kŕmnych plodín v systéme kŕmenia.

Potreba intenzifikácie výroby objemových krmovín a zvyšovanie produkcie živín z plošnej jednotky vyplýva predovšetkým z ekonomických hľadísk. Ekonomickými prepočtami je dokázané, že čím vyššia intenzita výroby

krmovín a čím menšia výmera je potrebná na zabezpečenie kŕmnej dávky, tým rýchlejšie stúpa zisk z 1 ha krmovín a klesajú náklady na výrobu komodít živočíšneho pôvodu.

Ostatné plodiny

Dôležité postavenie v štruktúre rastlinnej výroby si zachovávajú strukoviny ako významný zdroj rastlinných bielkovín. Na tržbách rastlinnej výroby sa strukoviny podieľajú 2,5 %. V špecializovaných subjektoch môžu strukoviny predstavovať odvetvie trhového charakteru s výrazným vplyvom na ich ekonomické výsledky.

Väčší priestor by si zaslúžila aj ekonomika výroby a spracovania zeleniny. Zeleninárstvo ako veľmi intenzívne odvetvie poľnohospodárstva patrí do veľkej skupiny záhradníckych odvetví, kde zahrňujeme aj ovocinárstvo, vinohradníctvo, kvetinárstvo, sadovníctvo a výrobu húb. Všetky majú špecifický charakter.

Výroba zeleniny a ovocia je nákladovo náročná. Aj vinohradníctvo a vinárstvo má na Slovensku bohatú tradíciu. Vinič ako trvalá kultúra má veľké nároky na investície (založenie vinohradu), ale tiež na prevádzkové náklady.

Zo skupiny ďalších špeciálnych plodín si pozornosť zaslúžia chmeľ, tabak a priadna rastlina ľan. Bolo by treba spomenúť aj ďalšie skupiny plodín, ako napr. liečivé a aromatické rastliny, koreninovú papriku a iné. Žiaľ rozsah študijného materiálu to neumožňuje.

Produkty živočíšneho pôvodu

Jednotlivé produkty živočíšneho pôvodu majú výrazne odlišné nároky na vstupy. Je to ovplyvnené jednak biologicky determinovanou schopnosťou využiť energiu krmiva, ale aj rôznou úrovňou chovov a intenzitou úžitkovosti.

Živočíšnu výrobu môžeme rozdeliť a hodnotiť:

- podľa druhu zvierat (dobytok, ovce, ošípané, hydina, atď.),
- podľa úžitkového smeru (kravy s mliečnou produkciou, bez trhovej produkcie a pod.),
- podľa vekových kategórií (mladý chovný dobytok, dobytok vo výkrme a ďalšie).

Hlavné rezervy zefektívňovania živočíšnej produkcie sú: v racionálnej intenzifikácii úžitkovosti (znižovanie nákladov na jednotku produkcie), v optimalizácii druhej štruktúry zvierat podľa disponibilných kŕmnych zdrojov.

Mlieko

Podstatná časť vyrobeného mlieka je produktom chovu dojníc. Mlieko a mliečne výrobky zaraďujeme medzi základné potraviny. Pre výrobcov predstavuje mlieko významný zdroj tržieb. Na hrubej produkcii živočíšnej výroby sa mlieko podieľa približne 30 %, na hrubej poľnohospodárskej produkcii 16-17 % a na celkových tržbách 32 %. Spotreba mlieka a mliečnych výrobkov predstavuje na Slovensku necelých 170 kg na obyvateľa za rok.

Na ekonomiku výroby mlieka pôsobí veľký počet faktorov. Najvýznamnejšie sú však tie, ktoré vplývajú na úžitkovosť kráv. V roku 2002 ročná dojivosť na kravu predstavovala 4898 litrov mlieka.

Základnou kalkulačnou jednotkou v živočíšnej výrobe je kŕmny deň. Vlastné náklady na jednotku produkcie sú rozhodujúcim ukazovateľom pre posúdenie ekonomickej efektívnosti výroby mlieka. Vlastné náklady na 1 l mlieka v roku 2002 činili 9,39 Sk. Podstatnú zložku tvoria náklady na krmivá. Okrem spotreby krmív sú významnou položkou odpisy zvierat a osobné náklady. Náklady na 100 kŕmnych dní dojníc v roku 2002 predstavovali 14 675 Sk. Vlastné náklady kalkulačného úseku mali v roku 2002 takúto štruktúru (v %) : 92,80 náklady na mlieko, 3,17 náklady na teľa, 3,71 náklady na maštalný hnoj, 0,32 náklady na močovku.

Výraznejšie rozdiely v nákladovosti výroby mlieka sú nielen medzi výrobnými oblasťami, ale aj medzi agropodnikmi hospodáriacimi v rovnakých podmienkach. Poukazuje to na značné rezervy v znižovaní jednotkových nákladov.

Realizačná cena 1 litra mlieka sa postupne zvyšovala zo 7,71 Sk v roku 1999, na 8,37 Sk v roku 2000, v roku 2001 na 8,81 Sk a v roku 2002 na 9,27 Sk.

Zlepšenie súčasnej nepriaznivej situácie pri výrobe mlieka je nutné riešiť dôraznou racionalizáciou a zefektívňovaním celého systému chovu hovädzieho dobytka.

Mäso

Svetová produkcia aj spotreba mäsa rastie. Mäso je vysoko nutričnou potravinou. Na Slovensku po roku 1990 sme zaznamenali pokles spotreby mäsa. najvýznamnejšie sa znížila spotreba hovädzieho mäsa. V posledných rokoch postupne rastie spotreba hydinového mäsa. Trh s konzumnými vajcami je stabilizovaný.

Základným ukazovateľom úžitkovosti vo výkrme zvierat je priemerný prírastok hmotnosti na kŕmny deň. Tento ukazovateľ sa premieta aj do dĺžky výkrmu. V porovnaní s vyspelými krajinami v úžitkovosti výkrmových zvierat dosahujeme na Slovensku stále nízke parametre.

Nákladovosť výroby vyjadrujeme na 100 kŕmnych dní, na 1 kg prírastku a 1 kg živej hmotnosti.

Vo výkrme hovädzieho dobytka sme v roku 2002 zaznamenali nasledovné vlastné náklady:

- 4 697 Sk na 100 kŕmnych dní,
- 50,73 Sk na 1 kg hmotnostného prírastku,
- 53,15 Sk na 1 kg živej hmotnosti.

Podstatná časť celkových nákladov výkrmového dobytká tvorí spotreba krmív s podielom okolo 45-50 %.

Vo výkrme ošípaných dosiahla v roku 2002 priemerná výška vlastných nákladov na 100 kŕmnych dní hodnotu 2 163 Sk. Náklady na odstavča činili 1 536 Sk. Náklad na 1 kg prírastku výkrmových ošípaných dosiahol 37,04 Sk a na 1 kg živej hmotnosti až 45,24 Sk.

Vlastné náklady celkom na 1 000 kŕmnych dní výkrmových kurčiat v roku 2002 dosiahli 1 278 Sk a na 1 kg živej hmotnosti 29,17 Sk.

Jatočné zvieratá sa realizujú:

- predaj v živej hmotnosti,
- predaj na pevno v mäse - v jatočnej hmotnosti.

Kvalita jatočných zvierat sa posudzuje podľa klasifikácie kompatibilnej s ostatnými štátmi Európy (systém EUROP).

Vo vybranom súbore poľnohospodárskych podnikov, výsledky ktorých sleduje Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva sa za rok 2002 uvádzajú nasledovné priemerné realizačné ceny za 1 kg: teľatá do 6 mesiacov 51,75 Sk, mladý chovný dobytok 36,18 Sk, výkrmový hovädzí dobytok 45,04 Sk, mladé chovné ošípané 51,93 Sk, ošípané vo výkrme 45,15 Sk, výkrm kurčiat 29,79 Sk.

Ostatné odvetvia živočíšnej výroby

Z ostatných produktov živočíšneho pôvodu by si pozornosť zaslúžila ekonomika výroby vajec. Výrobcovia sa môžu špecializovať na:

- a/ reprodukciu hydiny - finálnym produktom sú násadové vajcia,
- b/ produkciu konzumných vajec.

Chovatelia nosníc v roku 2002 jedno konzumné vajce vyrobili za 2,04 Sk. Realizačné ceny vo vybranom súbore činili 1,99 Sk za kus.

Aj chov oviec a kôz má na Slovensku bohatú tradíciu. Jeho produkty významne rozširujú ponuku trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami.

Aj chov koní je iste veľmi zaujímavé odvetvie živočíšnej výroby. Je však zo všetkých druhov zvierat ekonomicky najnáročnejší. Predpokladáme, že chov koní bude mať aj naďalej nezastupiteľné miesto v oblasti športu, rekreácie, pri prácach v lesnom hospodárstve, aj pre potešenie chovateľov.

Ukazuje sa, že aj chov brojlerových králikov má budúcnosť s výhodným speňažením produkcie na zahraničnom i domácom trhu.

Prehľad inštitúcií poskytujúcich vzdelávanie z oblasti ekologického poľnohospodárstva a záujmových združení venujúcich sa tejto oblasti:

Školenia poskytuje najmä Agroinštitút Nitra:

POĽNOHOSPODÁRSTVO ŠETRNÉ K ŽIVOTNÉMU PROSTREDIU

Forma dištančné štúdium
Cieľ Účastník štúdia získa najnovšie poznatky, informácie, návody a riešenia z oblasti poľnohospodárstva šetrného k životnému prostrediu.
Cieľová skupina Kurz je určený pre agropodnikateľov uplatňujúcich ekologicky systém hospodárenia, podnikateľov uchádzajúcich sa o tento systém hospodárenia, súkromne hospodáriacich roľníkov, zamestnancov štátnej správy
Termín priebežne počas roka po naplnení študijnej skupiny
Organizačný garant Ing. Ivana Lencsesová
Kontakt lencsesova@agroinstitut.sk

OCHRANA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, EKOLOGICKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO CHRÁNIACE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Forma špecializačné štúdium
Cieľ Absolvent modulového vzdelávania vie nadobudnuté odborné vedomosti, skúsenosti, riešenia a návody uplatniť vo svojom odbore v agrosektore.
Cieľová skupina Právnické a fyzické osoby a zamestnanci v pôdohospodárskom sektore.
Termín priebežne počas roka po naplnení študijnej skupiny
Organizačný garant Ing. Gabriela Páleníková
Kontakt palenikova@agroinstitut.sk

Minimálne štandardy EÚ v oblasti zdravia verejnosti, zvierat a rastlín, welfare zvierat

(Základný modul - Agroenvironment) kurz

Cieľ: Získanie poznatkov pre riešenie konkrétnych otázok súvisiacich s minimálnymi štandardmi EÚ v oblasti životného prostredia, zdravia verejnosti, zvierat a rastlín, welfare zvierat, ako aj s ekologickým hospodárením v poľnohospodárskych podnikoch.

Určené: Prvovýrobcovia v oblasti pôdohospodárstva, zástupcovia štátnej správy, samosprávy a ostatní záujemcovia v oblasti pôdohospodárstva

Rozsah: 24 hodín

Miesto konania: Agroinštitút Nitra, Akademická 4, miestnosť S1

Odborný garant: Lektorské zabezpečenie: VÚPOP, MP SR, VÚVH, ŠOP SR, ŠPÚ SR, ÚKSÚP, VÚP, ŠVPS SR, VÚŽV

Program: Ekologické poľnohospodárstvo a životné prostredie

Identifikácia a registrácia zvierat

Životné podmienky zvierat, welfare zvierat

Zdravie zvierat a rastlín

Choroby zvierat a rastlín

Tel.: 037/7910 274 **Fax:** 037/7910 159

Ďalšie organizácie:

EKOTREND, Myjava

Ekotrend je mimovládna, nezisková organizácia s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorá združuje 30 členov - výrobcov, spracovateľov, odborníkov a záujemcov o ekologické poľnohospodárstvo a trvalo udržateľný život. Organizácia vznikla začiatkom roka 1997 rozdelením osem rokov existujúceho ekologického zväzu Naturalis na dve nezávislé organizácie:

Ekotrend - asociáciu zameranú na poradenské činnosti v oblasti ekologickej produkcie, spracovania a predaja

Naturalis - asociáciu s kontrolnou a certifikačnou činnosťou v oblasti ekologického poľnohospodárstva.

Odborné poradenstvo prostredníctvom Ekotrendu, ktorý po dohode spracuje projekt a poskytne potrebné informácie k prechodu na systém ekologického poľnohospodárstva.

Ekotrend - Zväz ekologického poľnohospodárstva,
Štefánikova 517 Myjava
tel: 053/45 11 862,
fax:053/46 99 862,
e-mail: ecotrend@ecotrend.sk

Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky

Registrácia
Dotácie z EU – potrebné je školenie od Agroinštitútu

ÚKSÚP

**Matúškova 21
Bratislava**

Ing. Anna Vitáriusová
č. tel. : 02/54775369
fax : 02/54651203
E-mail: vitariusova@uksup.sk
<http://www.uksup.sk>

Natural-Alimentária, s.r.o., Bratislava

Prvým priekopníkom ekologického hospodárenia na Slovensku sa stala **Natural-Alimentária, s.r.o., Bratislava**. Založilo ju 6 z 36 poľnohospodárskych podnikov, ktoré sa začiatkom roku 1991 rozhodli pre uplatňovanie ekologického obhospodarovania a využívania poľnohospodárskej krajiny. Spoločnosť bola v ďalšom roku prijatá za riadneho člena IFOAM. Natural-Alimentária plní tieto hlavné úlohy a ciele:

- združuje členské a zmluvné podniky uplatňujúce na území Slovenskej republiky ekologické poľnohospodárstvo,
- organizuje rozvoj ekologického poľnohospodárstva na Slovensku, a to tak v sektore družstevnom, ako i súkromnom, prispieva k formulovaniu zásad a postupov , ktoré treba pri tom uplatňovať,
- poskytuje odborné a poradenské služby svojim členským a zmluvným podnikom, základné informácie o tomto systéme poskytuje aj perspektívnym budúcim partnerom,
- sleduje a hodnotí dodržiavanie zásad, predpisov a technologických postupov ekologického poľnohospodárstva zo strany svojich podnikov,
- spolupracuje s medzinárodnou organizáciou hnutí ekologického poľnohospodárstva zo strany svojich podnikov,
- pomáha svojim podnikom pri realizácii bioprodukcie.

V rámci svojich aktivít organizuje zahraničné zájazdy, odborné školenia, zúčastňuje sa na medzinárodných podujatiach a informuje rôznymi formami obyvateľstvo SR o rozvoji ekologického poľnohospodárstva na Slovensku.

V súčasnom období má asi 40 členov z prvovýroby. Prevažnú časť produkcie svojich členov na základe zmluvných vzťahov exportuje do zahraničia.

NATURAL ALIMENTÁRIA spol sro
Ľadová 8, Bratislava
02/52498109, 02/52442435, 02/52499466

Občianske združenie SOSNA

Občianske združenie SOSNA je mimovládna ekologická organizácia, ktorá ovplyvňuje environmentálne vedomie občanov, poskytuje informácie a vzdelávanie rôznym cieľovým skupinám, marketingovú pomoc začínajúcim podnikateľom a ďalšie špecifické neziskové aktivity.

Vo všeobecnosti sa projekt SOSNY pre podporu ekologického poľnohospodárstva zameriava na štyri hlavné programy:

- lokálna sieť pre odbyt ekologicky dorábaných potravín,
- vzdelávanie záujemcov o ekologické poľnohospodárstvo, knižnica literatúry o ekologickom poľnohospodárstve obsahuje viac ako 50 knižných titulov, niekoľko videofilmov, poskytuje sa poradenská služba, publikačná činnosť,

- program pre rozširovanie a využívanie starých a tradičných odrôd kultúrnych rastlín,
- politická podpora ekologického poľnohospodárstva.

Program pre podporu ekologického poľnohospodárstva

- pomoc poľnohospodárom pestujúcim bioprodukty
- odborné školenia
- študijné pobyty
- predaj biopotravín priamo do domácností
- záchrana pôvodných straých odrôd ovocia a zeleniny

SOSNA ,o.z.
Zvonarska 12
040 01, Kosice
Slovak republic
tel./fax:+421 /55/ 62 519 03
tel: +421 /904/ 951 139
e-mail:sosna@changenet.sk
www.sosna.sk

STUŽ Spoločnosť pre trvalo udržateľný život, Biele Karpaty

Odbočka **Biele Karpaty STUŽ** vznikla na medzinárodnom seminári v Novej Bošáci v roku 1993 s cieľom prakticky **overiť trvalo udržateľný model života a hospodárenia v chránenej krajinskej oblasti Biele Karpaty** a zároveň vytvoriť miestny tím odborníkov schopných riešiť problémy svojho regiónu.

Obnova vidieckych sídiel a krajiny v Bielych Karpatoch obsahuje postupné kroky modelového riešenia existujúcich problémov vo vybraných lokalitách, ktoré sa zabezpečujú v týchto základných etapách:

- spracovanie modelových projektov ďalšieho rozvoja na základe prieskumov a analýz vo vybraných lokalitách (1994, 1995),
- stanovenie postupov na rozvoj cestovného ruchu a podporu poľnohospodárstva s ohľadom na ochranné podmienky CHKO Biele Karpaty (1995, 1996),
- realizovanie rozvojových modelových projektov (1997, - 2000),
- vzdelávanie a práca s obyvateľmi i miestnou samosprávou (1994-2000),
- cezhraničná aplikácia doterajších skúseností v susedných obciach na českej strane Bielych Karpát (1996-1998).

V súčasnosti prebiehajú v mikroregióne pilotné projekty Ekologické poľnohospodárstvo v Čechách a na Slovensku, Biele Karpaty a iné projekty obnovy vidieckych sídiel a krajiny v Bielych Karpatoch.

Spoločnosť pre trvalo udržateľný život - odbočka Biele Karpaty
Mierové nám. 29, 911 01 Trenčín, okres Trenčín
E-mail: liskova@changenet.sk
<http://www.seps.sk/zp/stuz>
Fax: 032/7435 763

Použitie materiály

Vlastné náklady a výsledky hospodárenia poľnohospodárskych podnikov v SR za rok 2002 v triedení podľa výrobných oblastí. Bratislava: VÚEPP, 2003, 62 s., ISBN 80-8058-192-4

Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike 2003. Bratislava: MP SR, jún 2003

Analýza bola vypracovaná v rámci projektu „Nové kompetencie v ekologickom poľnohospodárstve“, ktorý realizuje 5P – Pohronská podnikateľská poradňa pre profesionálne podnikanie, s. r. o. v Žiari nad Hronom.

CD - "Environment friendly agriculture" (EFA), modul: Ekologické poľnohospodárstvo na Slovensku, časť: Zväzy, združenia, únie a iné inštitúcie v ekologickom poľnohospodárstve, autor: Doc. Ing. Karol Kováč, CSc., SPU Nitra, Tr. A. Hlinku 2, 949 01 Nitra

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou.

Preberanie a kopírovanie informácií uvedených v tomto dokumente je možné výhradne so súhlasom Spoločnosti 5 P, s. r. o.

Dokument je vytlačený zo stránok www.alter-nativa.sk

Spoločnosť 5 P, s. r. o.

Spoločnosť 5 P, s. r. o. je profesionálna poradenská a vzdelávacia inštitúcia, poslaním ktorej je okrem poskytovania komplexných služieb zameraných na podporu podnikania aj príprava a realizácia projektov určená MSP, poskytovanie technickej asistencie pri príprave projektov pre samosprávy, projektov pre zvýšenie zamestnanosti v regióne, projektov tretieho sektora. Pripravuje takisto vzdelávacie programy a poskytuje informácie o štátnych, mimovládnych a európskych programoch.

Nájdete nás:

Námestie Matice slovenskej 4
965 01 Žiar nad Hronom

telefón: 045 / 672 61 68 - 69

fax: 045 / 672 61 71

e-mail: 5p.zh@stonline.sk

internet: <http://www.bicba.sk/5p>

Projekt „Nové kompetencie v ekologickom poľnohospodárstve“

Cieľom projektu je vytvorenie nových kurzov v rámci celoživotného vzdelávania podporujúceho zamestnateľnosť dlhodobo nezamestnaných a jednotlivcov ohrozených stratou zamestnania v súlade s trendami Európskej únie. Nakoľko poľnohospodárstvo má rozhodujúci vplyv na zamestnateľnosť na vidieku a v odľahlých regiónoch, kde žije viac ako 50 % obyvateľstva Slovenska, vzdelávanie sa orientuje na sektor poľnohospodárstva, so zameraním na ekologické farmárstvo a vidiecku turistiku. Pri tvorbe metodík sa vychádza zo špecifických možností prístupu k vzdelávaniu u uvedených cieľových skupín a využitím moderných foriem učenia sa zvyšuje možnosť prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu čo najširšej skupine občanov.

1. rekvalifikačný kurz „Ekologický farmár“

Cieľom rekvalifikačného kurzu je zvýšiť alebo zmeniť kvalifikáciu občanov žijúcich hlavne na vidieku, kde sú obmedzené možnosti nájsť si zamestnanie, a zároveň je u nich predpoklad existujúceho vzťahu k pôde a domácim zvieratám, ktorý sa dedí z generácie na generáciu. Absolvovanie kurzu zvýši schopnosti frekventantov riadiť svoju vlastnú firmu, produkovať ekologicky nezávadné bioprodukty v súlade s normami ekologického hospodárenia. Produkty si nájdu uplatnenie nie len na domácom trhu, ale budú spĺňať aj prísne štandardy Európskej únie.

2. rekvalifikačný kurz „Turistika na vidieku a ekoagroturistika“

Absolvent kurzu bude pripravený na malé a stredné podnikanie v oblasti vidieckej turistiky, cez orientáciu sa na trhu, až po správanie sa k zákazníkovi. Začínajúci podnikatelia získajú prehľad aj o možnostiach podnikateľských foriem s orientáciou na zákazníka a klientelu.